2021 m. gruodžio15 d.

Žalieji pirkimai

Loreta Bereišytė
Pirkimų projektų vadovė

Amber Grid

Turinys

1. Ištakos
2. Žaliasis pirkimas – kas tai?
3. Tvarkos aprašas
4. Kada pirkimas jau yra „žalias“?
5. I tipo ekologiniai ženklai
6. Aplinkos apsaugos vadybos sistema (AVS)
7. Kaip sekasi AB „Amber Grid“ pirkti žaliai
8. Rekomendacijos tiekėjams

Ištakos

- Aštuonioliktoji Lietuvos Respublikos Vyriausybė savo programoje įtvirtino:

„Reikšmingai išplėsime žaliųjų pirkimų taikymo apimtis siekdami, kad nuo 2023 m. žalieji pirkimai taptų dominuojančia viešųjų pirkimų rūšimi. Nuo 2023 m. įpareigosime valstybines įstaigas vartoti tik žaliąją elektros ir šilumos energiją, naudoti tik netaršų transportą, ***prekes, darbus ir paslaugas įsigyti tik žaliųjų pirkimų būdu.***“

Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2021 m. birželio 21 d. priėmė nutarimą, kuriame rašoma: <...> siekdama skatinti perkančiąsias organizacijas ir perkančiuosius subjektus <...> atlikti prekių, paslaugų ir darbų <...> pirkimus <...>, darančius kuo mažesnį poveikį aplinkai viename, keliuose ar visuose prekės, paslaugos ar darbo gyvavimo ciklo etapuose **(toliau – žaliasis pirkimas)** <...> **NUTARIA:**

nustatyti, kad perkančiosios organizacijos, atlikdamos visus pirkimus, išskyrus pirkimus, vykdomus žodžiu sudarant pirkimo sutartis <...>, turi taikyti žaliųjų pirkimų reikalavimus, skaičiuojant pagal vertę nuo visų pirkimų <...> :

- 1.1. ne mažiau kaip **10 procentų** tokių pirkimų nuo 2021 m. liepos 1 d. iki 2021 metų pabaigos;
- 1.2. ne mažiau kaip **50 procentų** tokių pirkimų – 2022 metais;
- 1.3. ne mažiau kaip **100 procentų** tokių pirkimų – kiekvienais

metais nuo 2023 metų.

Žaliasis pirkimas – kas tai?

Tai pirkimas, kurio vykdytojas siekia įsigyti prekių, paslaugų ar darbų, darančių kuo mažesnį poveikį aplinkai viename, keliuose ar visuose prekės, paslaugos ar darbo gyvavimo ciklo etapuose.

Žalieji pirkimai yra galinga strateginė priemonė žalinti ekonomiką, vykdyti klimato politikos įsipareigojimus, skatinti ekologines inovacijas ir kelti šalies konkurencingumą. Aplinkosaugos principų taikymas viešuosiuose pirkimuose gali tapti reikšmingu įrankiu siekiant žaliosios pertvarkos.

- Aplinkos apsaugos kriterijų, kuriuos perkančiosios organizacijos ir perkantieji subjektai turi taikyti pirkdamos prekes, paslaugas ar darbus, taikymo tvarkos aprašas – toliau Tvarkos aprašas.

- Tvarkos aprašas nustato aplinkos apsaugos kriterijų, kuriuos turi taikyti pirkimų vykdytojai, taikymo tvarką ir rezultatų apskaičiavimą.

- **Tvarkos aprašas yra privalomas** visiems pirkimų vykdytojams, vykdantiems žaliuosius pirkimus.

- AR PAKANKA PIRKIMO DOKUMENTUOSE NURODYTI, KAD SIŪLOMOS PREKĖS/ PASLAUGOS/ DARBAI TURI ATITIKTI „ŽALIOJO PIRKIMO“ REIKALAVIMUS?

- KADA PIRKIMAS JAU YRA „ŽALIAS“?

Pirkimas laikomas žaliuoju pirkimu, kai rengiant technines specifikacijas ir (ar) nustatant minimalius tiekėjų kvalifikacijos reikalavimus ar kvalifikacinės atrankos kriterijus ir (ar) pasiūlymų vertinimo kriterijus ir (ar) pirkimo sutarties vykdymo sąlygas, yra tenkinamas bent vienas iš žemiau esančių papunkčių:

- perkama prekė, paslauga arba darbas (toliau – produktas), kuris yra įtrauktas į Produktų, kurių viešiesiems pirkimas ir pirkimams taikytini aplinkos apsaugos kriterijai, sąrašą (toliau – produktų sąrašas), **atitinka visus produktui nustatytus ir aplinkos ministro įsakymu patvirtintus minimalius aplinkos apsaugos kriterijus;**

- perkamas produktas, nepriklausomai nuo to, ar jis įtrauktas į produktų sąrašą, **atitinka jam nustatytus I tipo ekologinio ženklo reikalavimus** (pagal LST EN ISO 14024), patvirtinamus I tipo ekologiniu ženklu arba kitu tiekėjo pateiktu lygiaverčiu įrodymu (*I tipo ekologinio ženklo pavyzdžiai: EU Ecolabel, Nordic Swan, Aenor, Blue Angel, El Distintiu, Milieukeur, Österreichisches Umweltzeichen, NF Environnement, Environmentally Friendly Products, The Hungarian Eco–label, Polish Eco Mark – Znak EKO arba kitas ekologinis ženklas)*

Pirkimas laikomas žaliuoju pirkimu, kai rengiant technines specifikacijas ir (ar) nustatant minimalius tiekėjų kvalifikacijos reikalavimus ar kvalifikacinės atrankos kriterijus ir (ar) pasiūlymų vertinimo kriterijus ir (ar) pirkimo sutarties vykdymo sąlygas, yra tenkinamas bent vienas iš žemiau esančių papunkčių:

- perkamai paslaugai ar darbui, nepriklausomai nuo to, ar jis įtrauktas į produktų sąrašą, tiekėjas taiko aplinkos apsaugos vadybos sistemos reikalavimus pagal standartą LST EN ISO 14001 arba Europos Sąjungos aplinkosaugos vadybos ir audito sistemą (EMAS), ar kitus aplinkos apsaugos vadybos standartus, pagrįstus atitinkamais Europos arba tarptautiniais standartais (kuriuos yra patvirtinusios sertifikavimo įstaigos, atitinkančios Europos Sąjungos teisės aktus arba tarptautinius sertifikavimo standartus), ar kitais tiekėjo pateiktais lygiaverčiais įrodymais;

- perkant produktą, kuris nėra įtrauktas į produktų sąrašą, pirkimo vykdytojas gali savarankiškai nustatyti aplinkos apsaugos kriterijus, kurie yra susiję su pirkimo objektu, taikant bent vieną iš žemiau numatytų aplinkosauginių principų viename, keliuose ar visuose produkto gyvavimo ciklo etapuose:

  1. prekei pagaminti ir (ar) tiekti, paslaugai teikti ar darbams atlikti sunaudojama mažiau gamtos išteklių ir (ar) sudėtyje yra pakartotinai panaudotų ir (ar) perdirbtų medžiagų;

  2. prekei pagaminti, tiekti ir (ar) naudoti, paslaugai teikti ar darbams atlikti sunaudojama mažiau elektros energijos ir (ar) naudojami atsinaujinantys, ekologiški energijos ištekliai;

  3. prekei pagaminti, paslaugai teikti ar darbams atlikti naudojama mažiau ar visai nenaudojama pavojingųjų cheminių medžiagų, neteršiama aplinka ir nekeliamas pavojus sveikatai;

  4. prekė yra tvirta, ilgaamžė, funkcionali, ji ar jos sudedamosios dalys tinkamos naudoti daug kartų ir (ar) lengvai pataisomos ir (ar) pakeičiamos;

  5. prekė, virtusi atliekomis, yra tinkama paruošti pakartotiniam naudojimui ar perdirbimui.

Trumpiau tariant:

Jeigu pirkimo vykdytojas, vykdydamas pirkimą, taiko aplinkos apsaugos kriterijus ne visam pirkimo objektui, o tik jo daliai, kurios vertė sudaro daugiau kaip 50 % visos pirkimo vertės, toks pirkimas yra priskiriamas prie ,,žalių“ pirkimų.

Trumpiau tariant:

Žaliąjį pirkimą galima įgyvendinti:

- Rengiant technines specifikacijas;

- Nustatant minimalius tiekėjų kvalifikacijos reikalavimus ar kvalifikacinės atrankos kriterijus;

- Nustatant pasiūlymų vertinimo kriterijus;

- Nustatant pirkimo sutarties vykdymo sąlygas.

Trumpiau tariant:

Pirkimas gali būti žalias, kai produktas atitinka **bent vieną iš paminėtų**:

1. Atitinka visus Aplinkos ministro nustatytus minimalius aplinkos apsaugos kriterijus;

2. Perkamas produktas turi I tipo ekologinį ženklą;

3. Tiekėjas taiko aplinkosaugos vadybos sistemą perkamai paslaugai arba darbui;

4. Perkant produktą, kuris nėra iš produktų sąrašo, perkančioji organizacija gali savarankiškai nustatyti aplinkos apsaugos kriterijus remiantis bent vienu aplinkosauginiu principu numatytu Aplinkos ministro įsakyme.

I Tipo ekologiniai ženklai

- Ekologinis ženklas - sertifikatas, padedantis identifikuoti produktus, kurie atitinka aplinkosauginius standartus ir yra mažiau žalingi aplinkai ir žmonių sveikatai nei kiti tos pačios grupės produktai;

- I - ojo tipo ekologinis ženklinimas (ISO 14024) daugialypiu kriterijumi grindžiamas trečiosios šalies suteikiamas standartinis ženklas, kuriuo patvirtinama, kad tam tikros prekės, paslaugos ar darbai pasižymi aplinkai palankiomis savybėmis visuose jų gyvavimo ciklo etapuose; Produktui suteiktas ekologinis ženklu yra užtikrinama, kad visas produktas yra „žalias“, o ne tik atskiros jo dalys.

Įprastai ekologiniai ženklai turi jiems skirtus tinklalapius, kuriuose randama pagrindinė informacija, kaip produktui suteikiamas ekologinis ženklas, kokie produktai gali būti ženklinami, kokių įmonių produkcija jau yra paženklinta ir pan.

Pasauliniame ekologinių ženklų kataloge skelbiama 455 ekologiniai ženklai 199 šalyse ir 25 pramonės sektoriuose: http://www.ecolabelindex.com/

ES ekologinis ženklas apima platų produktų grupių spektrą, pradedant pagrindinėmis gamybos sritimis ir baigiant turistų apgyvendinimo paslaugomis, tačiau duomenų bazė nėra išsami: http://ec.europa.eu/ecat/

„Šiaurės gulbės“ ekologiniu ženklu (angl. Nordic Swan Ecolabel) ženklinamos 59 produktų grupės (apie 25 tūkstančiai skirtingų produktų): https://www.nordic-ecolabel.org/

Mėlynasis angelas (angl. The Blue Angel) – Vokietijos ekologinis ženklas, apimantis daugiau kaip 4000 ekologiškų gaminių (išskyrus maisto produktus ir medikamentus). https://www.blauer-engel.de/en/

Aplinkos apsaugos vadybos sistema

Aplinkos apsaugos vadybos sistema (AVS) - visuma priemonių, kuriomis užtikrinamas veiksmingas aplinkos apsaugos vadybos planas ar procedūrų įgyvendinimas ir aplinkos apsaugos politikos tikslų ir uždavinių atitiktis.

Kaip sekasi „Amber Grid“ pirkti „žaliai“?

- Aplinkos ministro nustatyti minimalūs aplinkos apsaugos kriterijai (*Biuro baldai)*

- I tipo ekologinis ženklinimas (*Darbo drabužiai)*

- Aplinkosaugos vadybos sistema ISO14001 (*Darbų rangos pirkimai*)

Bendras pirkimų vykdytojų rodiklis 2021 metai

Žaliųjų pirkimų skaičius, proc.

6.0

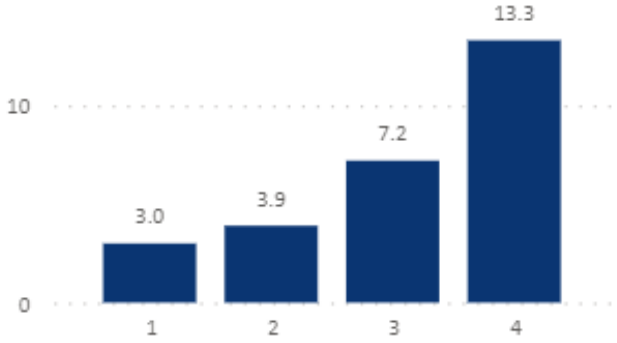

„Amber Grid“ rodiklis 2021 metai

Žaliųjų pirkimų skaičius, proc.

9.3

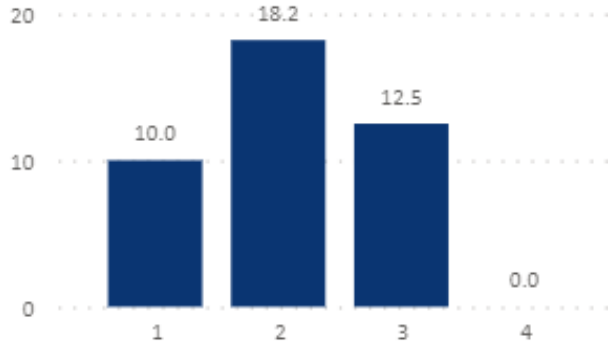

Rekomendacijos tiekėjams

- **Įsivertinkite** savo prekių, paslaugų ar darbų savybes, ar ateityje iš esmės galėsite pasiūlyti tvarių ir žalių sprendimų. Jei tokių produktų ar paslaugų pasiūlyti dar negalite, kalbėkitės su gamintojais ir tiekėjais – daugelis ES šalių jau gyvena tomis pačiomis Žaliųjų Pirkimų nuotaikomis!
- **Pagalvokite**, ar siūlomas produktas sunaudoja mažiau gamtos išteklių arba naudoja atsinaujinančius, ekologiškus išteklius; turi mažai ar neturi visai cheminių medžiagų; yra tvirti, ilgaamžiai, funkcionalūs, neteršia aplinkos ir nepavojingi sveikatai ir t.t.
- **Informuokite** mus apie atsirandančias tvarias ir „žalias“ alternatyvas. Jūs geriausiai išmanote savo rinką.

Ačiū už dėmesį

www.ambergrid.lt

Info@ambergrid.lt

+370 5 236 0855

Amber Grid